17.11.2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausunto: HE 167/2021 hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoamme. Palvelualojen työnantajat Palta ry (myöh. Palta) kiittää mahdollisuudesta lausua aiheesta seuraavaa.

Yleistä

Palvelualojen työnantajat Palta ry edustaa henkilöstöpalveluyrityksiä sekä toimialoja, joihin pääosa työllisistä nykyisin työllistyy. Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto ja edustamme yli 2 000 palvelualoilla toimivaa jäsentämme. Palta edustaa myös laajasti henkilöstöpalvelualaa (yksityisiä palveluntuottajia), jotka ovat merkittävässä osassa työllisyyden edistämisessä. Työllisyyden kasvu on nojannut vahvasti palvelualoihin ja näin tulee olemaan jatkossakin. Vuosina 2016 – 2019 työllisyyden kasvusta kaksi kolmasosaa tuli yksityisistä palveluista.

Hallituksen työllisyystavoitteeseen pääseminen ei ole mahdollista ilman yksityistä sektoria ja erityisesti henkilöstöpalvelualan toimijoita. Henkilöstöpalveluala tuntee työmarkkinoiden tarpeet ja työpaikkoja syntyy niiden toimesta sopivien osaajien löytyessä.

Palta toivoo pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin ja kokonaisuudistuksen pyrkivän yhä laadukkaampaan ja tiiviimpään yhteistyöhön yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa tehokkaiden työllisyyspalveluiden löytämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Katsomme, että uudistuksen puitteissa olisi suuri mahdollisuus panostaa yhteistyön laatuun ja löytää uusia toimivia ratkaisuja. Valitettavasti tähän ei ole nyt kuitenkaan esitetty parannusehdotuksia.

Palta vaatii, että nyt käynnissä olevat palvelurakenteen uudistamiseen liittyvät vastuunsiirrot ja toimenpiteet eivät saa hidastaa työllisyystoimien etenemistä. Vanhat toimintatavat tai hallinnon lisäkustannukset eivät saa muodostua uusien ja innovatiivisten työllisyys- ja yrityspalveluiden tarjoamisen esteeksi tai hidasteeksi. Kuntatalouden kriisiytyminen ei myöskään helpota kokeiluiden ja tämän hallituksen esityksen toteutumista onnistuneesti.

Palta pyytää huomioimaan, että työvoiman alueellinen liikkuvuus voi vaikeutua, jos pohjoismainen työvoimapalveluiden malli ja kuntakokeilut kannustavat liiakseen etsimään työtehtäviä vain työnhakijaa palvelevan viranomaistoimijan lähialueilta. Työpaikkoihin sopivia henkilöitä haetaan usein vain oman työ- ja elinkeinotoimiston

Palvelualojen työnantajat PALTA ry
Eteläranta 10, 6.krs, PL 62, 00131 Helsinki
Y-tunnus 0773798-8

palta.fi
+358 20 595 5000
info@palta.fi

alueelta, ja jatkossa työnhakualue voi pienentyä kuntakokeiluiden myötä entisestään palvelutarjonnan- ja osaamisen supistuessa.

Palta kannattaa, että alkuhaastatteluihin panostetaan, jotta osaamisen kohtaantoa pystytään parantamaan. Tämä vaatii kuitenkin johdonmukaista ja yhdenmukaista osaamista viranomaiselta kirjata keskeiset ja olennaiset osaamiset sekä toiveet valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Palta vaatiikin, että käytettäviin tietojärjestelmiin ja niiden käyttötarkoituksiin panostettaisiin yhä laadukkaammin. Työvoiman ja avoimien työtehtävien kohtaanto paranee, kun työnhakijoiden osaaminen ja etuudet saadaan kirjattua valtakunnalliseen järjestelmään yhä tarkemmin ja ajantasaisemmin.

TE-palveluiden vaikuttavuuden parantaminen edellyttää yhteistyön tiivistämistä yksityisen sektorin kanssa sekä selvästi nykyistä laajempaa digitalisaation hyödyntämistä.

Tietojärjestelmät ovat käynnissä olevassa palvelurakenneuudistuksessa kaiken keskiössä. Palta pitää tärkeänä, että työvoima- ja yrityspalveluiden kokonaisuudistuksessa tukeuduttaisiin valtakunnalliseen tietojärjestelmään ja vaatii, että jokaisen viranomaistoimijan tulee myös sitoutua sen käyttämiseen. Yksityisillä TE-palveluilla on merkittävä rooli työn kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamisessa. Kaikkien etu on, että yksityisten tuottajien osaamista kyetään hyödyntämään optimaalisesti.

Nykyisen erillisen kahden työnvälitysjärjestelmän – julkisen ja yksityisen – hyödyt tulisi saada kohtaamaan yhä tehokkaammin. Työnhakijan tulisi saada omien syöttämiensä ennakkotietojen perusteella yhä kohdistetumpia työtarjouksia omien hakujensa lisäksi myös nykyisen hyvin rajallisen julkisen työnvälitysalustan ulkopuolelta. Työtarjouksia tulisi saada kohdistettua aiempaa useammin suoraan työnhakijalle. Työnhakijoista sähköisesti saatavilla olevat tiedot ovat pääasiallinen keino kohdentaa työtarjouksia osuviksi.

Palta vaatii, että palvelurakenneuudistuksessa otetaan tässä yhteydessä huomioon yhä paremmin myös yksityisten palveluntuottajien luoma lisäarvo. Tämä saavutetaan avaamalla yksityisille palveluntuottajille pääsy rajatusti asiakastietojärjestelmän olennaisiin tietoihin, joista selviäisi työnhakijan perustiedot.

Tällaiseen Paltan esittämään työnhakijoiden tietoja sisältävään “väliportaali”-tietokantaan syötettäisiin jo alkuhaastattelun yhteydessä työnhakijaa koskevat perustiedot hänen suostumuksellaan, joita asiakas voisi käydä itse täydentämässä hakuprosessin edistyessä. Tällainen “väliportaali” voisi sijaita joko nykyisen Työmarkkinatorin yhteydessä tai täysin erillisenä tietovarantona. Tämä tulee ottaa huomioon myös palvelualustaa koskevassa hallituksen lakiesityksessä.

Paltan esittämästä “väliportaalista” henkilöstöpalvelualan yrityksen ammattilainen etsisi sopivia osaajia ja pystyisi tarjoamaan työtä työnhakijalle, joka on sallinut julkaista omat tietonsa tähän tietokantaan. Työnhakija antaisi suostumuksellaan näin

ollen mahdollisuuden tulla löydetyksi ja hyväksyy sen, että hänelle voidaan tarjota myös henkilöstöpalveluyritysten toimesta ja välittämänä työtä.

Paltan esittämän mallin mukaisesti työnhakijoista muodostettu työnhakuprofiilin data sijaitsisi vain viranomaisverkossa, johon henkilöstöpalveluyrityksen ammattilaisilla olisi katseluoikeus. Näin henkilöstöpalvelualan ammattilaisten mahdollisuus ottaa yhteyttä potentiaalisiin työnhakijoihin paranisivat ja suorat työtarjoukset lisääntyisivät. Samalla syntyisi arvokasta dataa työtarjousten määrästä ja laadusta TE-hallinnon käyttöön palveluiden parantamiseksi.

Palta pitää tärkeänä, että palvelurakennetta uudistaessa huomioidaan, etteivät kaikki avoimet työpaikat tule esille julkisiin tietojärjestelmiin. Esimerkiksi Työmarkkinatorin asiakasvolyymit ovat nykyisin vielä hyvin pieniä, kun verrataan näitä lukemia koko yksityisen henkilöpalvelualan lukemiin.

Tällä hetkellä merkittävin este yksityisten TE-palvelujen aiempaa tehokkaammalle hyödyntämiselle on se, että henkilöstöpalveluyrityksillä ei ole pääsyä julkisessa työnvälityksessä työnhakijoina olevien avaintietoihin. Tämä ongelma ratkeaisi jo edellä esitetyllä tavalla, jossa julkisten TE-palvelujen yhteyteen rakennettaisiin Paltan esittämä digitaalinen “väliportaali”, josta yksityisten TE-palvelujen tuottajat voivat etsiä potentiaalisia työntekijöitä asiakasyritystensä työntekijöiksi. Palta esittää, että hallitus käynnistää välittömästi valmistelun tällaisen portaalin rakentamiseksi tietosuojasäännökset huomioiden.

Lausuttavaa esitetyistä vaikutuksista

Hallituksen esityksessä todetaan, että valtion lisäksi kustannuksia aiheutuisi vuodesta 2022 alkaen myös Työllisyysrahastolle ja työttömyyskassoille. Palta toivoo, että esityksessä avattaisiin tarkemmin arviota työnantajille kohdistuvan maksuosuuden kasvun muutosta. Työnantajamaksujen korottamista tulee välttää.

Jos yritys ei ole rekrytoimassa uusia työntekijöitä, työnhakijoiden tekemät työhakemukset voivat olla yritykselle rasite. Palta pitää tärkeänä, ettei yrityksille kuitenkaan ole esitetty velvollisuutta esimerkiksi säilyttää työhakemuksia tai pitää kirjaa työnhakijoiden yhteydenotoista.

Työ- ja elinkeinotoimistojen ja kuntien henkilöstön lisäämisestä aiheutuisi kustannuksia valtiolle vuoden 2022 alusta lukien 70 miljoonaa euroa vuodessa valtion talousarviossa. Työ- ja elinkeinotoimistojen ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien työvoimapalveluita hoitavan henkilöstön kokonaismäärä kasvaisi noin 1 200 henkilötyövuodella.

Palta huomauttaa, että tämä pelkkä henkilötyövuosien lisääminen ei takaa haastatteluissa asiakkaalle tarpeellisiksi osoitettujen työnhakija- tai yrityspalveluiden laadun parantumista tai niiden saatavuutta.

Lain voimaan astuessa palvelutehtävissä esiintyy julkisella puolella paljon uutta ja kokematonta työvoimaa. Palta huomauttaa, että hankintoja yksityisiltä palveluntuottajilta ei tule siis vähentää vain sen vuoksi, että julkisella puolella on jatkossa määrällisesti enemmän palkattua työvoimaa tarjolla. Määrä ei korvaa aina laatua.

Resurssit kohdennettava olennaiseen eli palveluiden laatuun ja saatavuuteen

Palta on huolissaan siitä, kuinka palvelurakenteen valmistelun epävarmuus vaikuttaa osaavien asiakaspalvelijoiden saamiseen ja kouluttamiseen. Mistä löytyvät nämä kaikki rekrytoitavat 1 200 lisähenkilötyövuotta suorittavat osaajat tässä työvoimatilanteessa, kun työvoimasta on monin paikoin muutenkin tällä hetkellä pulaa?

Huomautettakoon, että hallituksen esityksessä korostetaan, että esitetty työnhakijan palveluprosessi edellyttää työ- ja elinkeinotoimistojen ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien henkilöstöltä osittain nykyisestä poikkeavaa osaamista, kun pääpaino olisi henkilökohtaisessa palvelussa ja palveluprosessin sisältöä korostettaisiin. Esityksessä nostetaan esille nykyisten asiantuntijoiden ja uusien lisäresurssiksi palkattavien henkilöiden mahdollisesti suuretkin osaamispuutteet tällä saralla. Palta huomauttaa, että tämän lisäksi henkilöstöllä tulisi olla vahvaa yritysneuvontaosaamista.

Palveluita tarjoavan ammattiosaajan kehittyminen työssään osaavaksi kestää kuukausia tai jopa vuosia. Henkilökohtaisuuteen tähtäävä asiakaspalveluosaaminen, työmarkkinatuntemus ja työnantajasuhteet/verkostot eivät synny palveluasiantuntijalle tyhjästä. Palta huomauttaa, että samalla esimerkiksi lisäkoulutuksen tarve muun muassa käyttöjärjestelmien käytön ja markkinavuoropuhelun yhä laajemman käytön merkityksen opettelemiseksi eivät saisi muodostua merkittäväksi hidasteeksi jo valmiiksi myöhässä olevien kuntakokeiluiden ja palvelurakenneuudistuksen osalta.

Palta vaatii tarkkaa selvitystä, miten tämä vakava osaamispuuteongelma ratkaistaan mahdollisimman pikaisesti niin, ettei se hidasta palveluprosesseja. Palta ehdottaakin, että tässä tilanteessa tulisi hyödyntää jo olemassa olevaa ammattilaisosaamista, jota löytyy ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta.

Palta pitää kannatettavana, että EU:n elpymisrahoja suunnataan erityisesti osaamisen kehittämisen ja työllisyyden digipalveluihin ja sen vaatiman tietoperustan luomiseen. On kuitenkin samalla huomautettava, että EU:n elpymisrahat ovat määräaikaisia. Tämän rahoitusmekanismin kautta tuleekin tuottaa ennen kaikkea pysyviä digitaalisia rakenteita.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry
Eteläranta 10, 6.krs, PL 62, 00131 Helsinki
Y-tunnus 0773798-8

palta.fi
+358 20 595 5000
info@palta.fi

Mikä on yrityspalveluiden tulevaisuus?

Palta huomauttaa, että täytettävät työpaikat syntyvät suurilta osin työnantajayrityksissä ja näiden syntymiseen vaikutetaan monella tapaa tämän lakiesityksen ulkopuolella. Palta vaatii, että myös yrityspalveluiden laatuun panostetaan ja niiden kohdennettua houkuttelevuutta parannetaan. Etenkin yrityspalveluiden puolella tulisi kiinnittää jatkossa yhä enemmän huomiota siihen, että ne houkuttelisivat työnantajia hyödyntämään tarjolla olevia palveluita, esimerkiksi kansainvälistymiseen liittyen. Käyttämättömät palvelut tulevat yhteiskunnalle kalliiksi. Julkisin varoin järjestetyn palvelun tulee olla laadukas ja houkutteleva.

Palta vaatii, että hallituksen esittämissä lakiesityksissä, jotka koskevat työvoima- ja yrityspalveluiden kokonaisuudistusta, myös yrityspalveluiden riittävä laatu ja niiden saatavuus varmistetaan.

Kyse on oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainosta

Palta kannattaa esityksen ajatusta, että hakijoita ohjattaisiin hakemaan työtä myös kauempaa, jos työtä ei ole tarjolla työnhakijan työssäkäyntialueella. Kuntakokeiluiden ja niiden ulkopuolelle jääneiden alueiden rajat eivät saa muodostua esteeksi työnhaulle tai työtarjousten esittämiselle.

Palta ei pidä muistutusmenettelyä tarkoituksenmukaisena ja katsoo, että sitä koskevat kohdat tulee poistaa lakiesityksestä. Työttömyysturva on ja sen tulee olla jatkossakin vahvasti vastikkeellista. Kyse on oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainosta. Moitittavasta käyttäytymisestä tulee aina seurata korvaukseton määräaika.

Työttömyysturvan tulee olla jatkossakin vahvasti vastikkeellista. Siksi korvauksettomat määräajat ovat erittäin tarpeellisia. Palta ei näe perusteita sille, että korvauksettomia määräaikoja lyhennettäisiin.

Työnhakuvelvoitteen rajoitukset tulee olla mahdollisimman vähäiset ja tarkkarajaiset, jotta uudistukset tavoitteet toteutuvat ja soveltaminen on mahdollisimman yhdenmukaista.

Palta katsoo, että työnhakuvelvollisuuden laajuuteen ei tule sisällyttää TE-palvelujen harkintavaltaa. Kokemuksesta tiedetään tämän liudentavan työnhakuvelvollisuutta ja sitä kautta heikentävän uudistuksen tavoitteiden saavuttamista.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry
Eteläranta 10, 6.krs, PL 62, 00131 Helsinki
Y-tunnus 0773798-8

palta.fi
+358 20 595 5000
info@palta.fi

17.11.2021

Lopuksi

Palta pitää tärkeänä, että jatkossakin tarjolla on loppuasiakkaille mahdollisimman laadukkaat palvelut riippumatta siitä, kuka niitä tuottaa. Palta katsoo, että palveluita tulee pystyä tarjoamaan mahdollisimman viivytyksettä ja sujuvasti.

Nyt, kun työllisyyden kuntakokeilut ovat käynnistyneet, tulee varmistaa, etteivät tietojärjestelmät kuntakokeiluiden ja niiden ulkopuolelle jääneillä alueilla pirstaloidu entisestään erilleen toisistaan. Tällöin tavoitellun yhtenäisen tietopohjan rakentaminen vaikeutuu entisestään.

Palta pyytää huomioimaan, että palvelurakenteen kokonaisuudistukseen ja pohjoismaiseen työvoimapalveluiden malliin liittyvät moninaiset epävarmuudet saattavat jopa pahimmillaan hidastaa työvoiman liikkuvuutta ja työllisyysasteen nousua.

Palta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että nyt viimeistään aloitettaisiin laajempi pohdinta, mitä tapahtuu kuntakokeiluiden jälkeen ja mikä on palvelurakenteeseen liittyvä kokonaistavoitetila. Valmistelu etenee tällä hetkellä vahvasti etupainotteisesti sillä ajatuksella, että palvelut tullaan järjestämään kokeiluiden päätyttyä vuoden 2023 lopussa kuntien ohjauksessa, vaikka kokeiluiden tuloksista (VNTEAS) ei ole vielä tietoa tai varmuutta.

Palta vaatii, että yhteistyötä yksityisen sektorin palveluntuottajien kanssa lisätään entisestään, jotta saavutetaan tarvittavat työllisyystavoitteet. Yksi tie on avata tietojärjestelmien kautta tehtävää yhteistyötä esimerkiksi Paltan edellä esittelemän “väliportaalin” avulla.

Kunnioittavasti,

Tatu Rauhamäki
Johtaja, elinkeinopolitiikka

Tuomas Ylitalo
Asiantuntija, elinkeinopolitiikka

Palvelualojen työnantajat PALTA ry on uuden työn, digimurroksen ja tulevaisuuden työmarkkinoiden suunnannäyttäjä. Yhä nopeammin muuttuvassa maailmassa yhdistämme faktat, työmarkkinaosaamisen sekä vaikuttamisen taidot palvelutalouden ja Suomen parhaaksi. Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto ja edustamme yli 2 000 palvelualoilla toimivaa jäsentämme.